

Ledamot av insynsråd

*Till Dig som är ledamot av ett insynsråd
eller som erbjuds att bli det*

Insynsråden vid de statliga myndigheterna har en viktig uppgift. Insynsrådets uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Det tillgodoser behovet av en demokratisk insyn och medborgerligt inflytande

Att vara ledamot i ett insynsråd är ett stort förtroende. Uppdraget kräver kompetens, integritet och engagemang.

Det är min förhoppning att denna folder ska ge Dig en översiktlig bild av uppdraget och stimulera Dig att lära mer.

Finansdepartementet, januari 2008

*Mats Odell
Statsråd med ansvar för den statliga förvaltningen*

Ledamot av insynsråd

Konstitutionella förutsättningar

Regeringen ansvarar inför riksdagen. De statliga myndigheterna som lyder under regeringen utgör regeringens redskap i dess uppgift att styra riket och verkställa den fastlagda politiken. Myndigheterna utgör därmed den sista länken i uppdrags- och ansvarskedjan från riksdagen och ansvarar för att förverkliga regeringens politik. Verksamheten ska bedrivas med utgångspunkt i de grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Myndighetens ledning har det yttersta ansvaret för detta.

Valet av ledningsform får konsekvenser för hur myndigheten på bästa sätt ska fullgöra de uppgifter som regeringen ger den. Utgångspunkt för regeringens val av ledningsform är verksamhetens art, politiska prioriteringar och behov av att styra myndigheten på visst sätt. Mot bakgrund av regeringens samlade överväganden leds en myndighet av

- en myndighetschef (enrådighetsmyndighet),
- en styrelse (styrelsemyndighet) eller
- en nämnd (nämndmyndighet).

Ledningsformen anges i instruktionen för myndigheten eller i annan författning.

Enrådighetsmyndighet med insynsråd

Myndigheten leds av en chef som inför regeringen ensam bär ansvaret för myndighetens verksamhet. Denna ledningsform tillgodoser regeringens behov av en stark och mer direkt styrning av myndigheten och där politiska beslut måste genomföras utan fördröjning.

Vid sidan av myndighetens chef kan ett rådgivande organ *utan beslutsfunktion* förekomma, ett insynsråd, som utses av regeringen. Insynsråd kan exempelvis utses om myndighetens verksamhet är av sådan karaktär att insyn bedöms angelägen och om kunskap och unik kompetens på detta sätt kan tillföras.

Behovet av en förstärkt ledning är litet eftersom verksamheten inte är alltför komplex eller att myndighetens ledningsfunktioner i övrigt innehåller nödvändig kompetens för löpande verksamhet och utvecklingsbehov. Ledningsformen tillgodoser också genom insynsrådet behovet av demokratisk insyn och medborgerligt inflytande.

Kriterierna för val av denna ledningsform kan exempelvis utgöras av:

- Verksamhet där insyn av medborgare och politiker bedöms angelägen
- Behov av insyn, råd och stöd från intresseorganisationer och politiker
- Behov av att tillföra kunskap, unik kompetens och mångfald

Styrkedjan

Riksdag och regering anger mål och finansiella ramar för myndigheternas verksamhet. Genom att ställa krav på återrapportering kontrollerar regeringen att intentionerna uppfylls och redovisar det samlade resultatet för riksdagen.

Myndighetens ledning, dvs. myndighetschefen, har ansvaret att uppfylla de mål regeringen beslutat om inom ramen för tillgängliga resurser. Insynsrådets uppgifter regleras i myndighetsförordningen och antalet ledamöter i myndighetens instruktion.

Insynsrådets uppgifter

Insynsrådets uppgifter är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Insynsrådet har inga beslutsbefogenheter.

Myndighetschefen är ordförande i insynsrådet och ska hålla rådet informerat om verksamheten.

Ledamotens uppgift

Ledamotens främsta uppgift är att med utgångspunkt i regeringens uppdrag företräda ett medborgerligt inflytande och att utöva det allmännas insyn.

Utgångspunkten för sammansättning av ett insynsråd är att utifrån de enskilda ledamöternas kunskaper och erfarenheter uppnå en samlad kompetens som skapar goda förutsättningar för ett professionellt arbete. Varje ledamot förutsätts här bidra med sin egen kompetens till ett aktivt och effektivt arbete och känna ansvar för uppgiften.

Genom att insynsrollen är klart skild från ledningen av myndigheten är det möjligt för företrädare för t.ex. politiska partier och andra intressegrupper att ingå utan oklarhet om vem som har ansvaret för besluten och utan besvärande lojalitetskonflikter.

Jäv och tystnadsplikt

Eftersom insynsrådet inte har några beslutsfunktioner finns det inte någon risk för jäv eller lojalitetskonflikter.

Ibland uppstår det frågor om offentlighet och sekretess. Ledamoten förutsätts känna till och kunna tillämpa de grundläggande reglerna.

Etiken i insynsrådets arbete

Insynsråden står i det allmännas tjänst. Allmänhetens förtroende för statsförvaltningen och myndigheternas arbete är en viktig demokratifråga. Att skapa och bibehålla ett högt förtroende hos medborgare, företag och medier förutsätter ett långsiktigt och fortlöpande arbete. Detta är en anledning till att höga etiska krav måste ställas på insynsrådens ledamöter. En annan är den utveckling som skett under senare år i statsförvaltningen med långtgående avreglering och delegering av befogenheter och ansvar till myndigheterna.

Personlig integritet, civilkurage, noggrannhet och öppenhet hör till de grundläggande värderingar som särskilt bör prägla dem som fullgör uppdrag i insynsråden.

Mandatperiod och arvode

Regeringen utser ledamöter i insynsråden och beslutar om arvode. I regel utses ledamöterna för en tid av tre år i taget.

Ledamöter i insynsråd ersätts per sammanträdesdag. Ersättningarna inkluderar tid för inläsning av underlag och andra förberedelser inför insynsrådets sammanträden. Om en ledamot går miste om avlöningsförmåner från sin anställning på grund av uppdraget utgår ersättning för sådana förmåner. För den som driver egen verksamhet finns särskilda regler. Resekostnader som uppstår till följd av uppdraget ersätts enligt särskilda bestämmelser.

Introduktion och kompetensutveckling

Myndighetschefen svarar för introduktionen av nya ledamöter i insynsrådet och dess arbete. Myndighetschefen informerar tillsammans med sina medarbetare om myndigheten och dess verksamhet.

Regeringens introduktion av nya ledamöter

Regeringskansliet inbjuder årligen till en introduktion för nytillträdde ledamöter i insynsråden. Syftet är att ge klarhet i grunderna för uppdraget.

Vill Du läsa mera?

Skriften *Effektiv styrelse – vägledning för statliga myndighetsstyrelser*, Finansdepartementet, behandlar reglerna och villkoren för myndighetsstyrelserna och ger hänvisningar till grunddokumenten. Skriften är avsedd att användas i introduktionen av nya styrelseledamöter. Den lämpar sig väl även för ledamot i insynsråd/nämnd som vill lära sig mer om de konstitutionella förutsättningarna, regeringens styrning av verksamhet och ekonomi, intern styrning och kontroll samt myndighetens arbetsgivaransvar m.m.

Effektiv styrelse finns i pdf-format på www.regeringen.se och kan även beställas från Finansdepartementets informationsenhet, 103 33 Stockholm.

Upplysningar

Myndighetens handläggare vid fakdepartementet kan lämna ytterligare information om det stöd som kan erbjudas. Upplysningar lämnas även av Finansdepartementets enhet för statlig arbetsgivarpolitik, tel. 08-405 10 00 (växel), postadress 103 33 Stockholm.

REGERINGSKANSLIET